

verslag

**Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied**

"Smedinghuis"
Zuiderwagenplein 2,
8224 AD Lelystad.
Postbus 600,
8200 AP Lelystad
T 0320-299111
F 0320-234300

Contactpersoon

ir.J. Driebergen

T 0320-297028
jan.driebergen@rws.nl

Verslag van	Stakeholdersbijeenkomst Afsluitdijk
Datum bespreking	21 juni 2012
Deelnemers	Rijkswaterstaat Provincie Fryslân Stakeholders
Afschrift aan	Rijkswaterstaat Provincie Fryslân Stakeholders

Datum

25 juli 2012

Nummer

-

Bijlage(n)

3

Op 21 juni 2012 werd een stakeholderbijeenkomst voor het project Afsluitdijk in Wieringerwerf gehouden. Het doel van de ochtend was het informeren vanuit Rijkswaterstaat over de nu gestarte fase: de planuitwerking van de versterkingsmaatregelen zoals genoemd in de structuurvisie. Daarna werd in workshops gevraagd naar de belangen en ideeën van de stakeholders rond deze uitwerking.

In de bijlage I is de deelnemerslijst bijgevoegd.

Plenaire bijeenkomst

Dhr. Dijkstra opent de ochtend en neemt de opbouw van de dag door. Deze stakeholdersbijeenkomst is een gezamenlijk initiatief van Rijkswaterstaat en de regio. In de korte introductie van dhr. Dijkstra stelde hij mevr. van der Meulen enkele vragen over haar gevoelens over haar laatste bijeenkomst als projectdirecteur voor het project Afsluitdijk. Op de vraag waar ze het meest trots op was, gaf ze aan dat ze vooral trots was op het feit dat het team met het project al zo ver gevorderd is, zo kan het goed overdragen aan haar opvolger. Ondanks de soms taaie vraagstukken was ze er ook trots op dat toch samen met de stakeholders het langlopende proces van de Structuurvisie Afsluitdijk doorlopen was, waar de stakeholders actief bij betrokken zijn geweest.

Dhr. Meursing lichtte aan de hand van enkele sheets, bijgevoegd in de bijlage II, toe in welk stadium van het proces RWS zich nu bevindt en wat het tijdspad voor de komende periode is. Hieronder volgt een korte weergave per onderwerp dat in het plenaire deel van de stakeholderbijeenkomst aan de orde is geweest. Bij de inwoners van **Kornwerderzand** zijn er bij monde van de heer Bakker grote zorgen over de implicaties die het overslagbestendig maken van de dijk voor Kornwerderzand kunnen hebben. Dhr. Meursing deed de toezegging dat er

met de bewoners en enkele technici van RWS gesprekken zullen worden gevoerd om meer in detail over de problematiek te praten.

**Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied**

E-Connection en Eneco maakten melding van hun wensen voor **windenergie** op en vlak naast de Afsluitdijk en lichtten deze kort toe. Na vragen uit de zaal werd duidelijk dat het goed zou zijn als men in direct contact met elkaar zou treden om de gevolgen van die voornemens te bespreken.

Datum
25 juli 2012

Nummer
-

Uit de zaal klonk verder het geluid dat marktwerking en/ of privatisering voor wat betreft het **onderhoud** van de Afsluitdijk geen goede zaak zou zijn. Dhr. Meursing onderstreepte in dit verband dat het onderhoud door middel van een DBFM-contract (Design, Build, Finance en Maintain) zal worden uitbesteed, maar dat RWS wel degelijk verantwoordelijk blijft en toezicht houdt op de onderhoudswerkzaamheden.

Over het **tijdspad** van het project werden kritische vragen gesteld door de aanwezigen. Van belang was de vraag tot wanneer en op welke wijze de verschillende stakeholders betrokken zullen worden. Dhr. Meursing waardeerde de kritische noot en kennis die in de zaal aanwezig was en vertelde dat in het participatieproces nu de wensen van de verschillende stakeholders in kaart worden gebracht. In het najaar wordt er een Ingenieursbureau gecontracteerd die de producten voor de planuitwerking gaat opstellen. Het ingenieursbureau gaat verder met de geïnventariseerde wensen, en zal voor het concretiseren van de wensen nogmaals bij de verschillende betrokken partijen en personen langsgaan. De deelnemers krijgen dus nog genoeg kansen om hun wensen kenbaar te maken en, zo benadrukte dhr. Meursing, men kan ook in een later stadium nog aanvullende wensen aangeven. Dit kan in eerste instantie bij de contactpersonen bij RWS en zodra het ingenieursbureau zijn werkzaamheden start kunnen de stakeholders bij dit bureau terecht.

De relatie van het project Afsluitdijk met het **Deltaprogramma** roept vragen op. Dhr. Meursing geeft aan dat het Project Afsluitdijk zeer nauwe afstemming heeft met het Deltaprogramma. De maatregelen die worden voorzien voor de Afsluitdijk hebben een levensduur tot tenminste 2050. Het Deltaprogramma verkent de mogelijkheden om in te kunnen spelen op de te verwachten zeespiegelstijging. Het Deltaprogramma kijkt voornamelijk naar maatregelen op de middellange en lange termijn tot 2100. De maatregelen voor Project Afsluitdijk houden rekening met de bandbreedte van IJsselmeerpeilen die in het Deltaprogramma als kansrijk zijn aangemerkt en zullen niet conflicteren met nog te nemen maatregelen in het kader van het Deltaprogramma (no regret maatregelen).

De ruimte in het **detailontwerp** die het ingenieursbureau (IB) en de opdrachtnemer(-scombinatie) (ON) nog mogen invullen was ook onderwerp van gesprek. De stakeholders vragen om het ontwerp en de maatregelen zoveel mogelijk in detail uit te werken. Dhr.. Meuring geeft aan dat dit echter de mogelijkheden beperkt van het IB en de ON om eigen oplossingen uit te werken. Dhr. Meursing begrijpt dat men graag op een gedetailleerd ontwerp wil inspreken. Hij geeft aan dat in het vervolgtraject er in formele zin nog voldoende inspraakmomenten zijn, zoals bij het ontwerp, maar ook bij het ter visie leggen van der verschillende vergunningen, om een mening kenbaar te maken.

Dhr. Meursing sloot af met een open vraag aan de deelnemers: "Waar moet Rijkswaterstaat wat u betreft rekening mee houden bij het realiseren van de veiligheidsopgave?" Hij gaf aan dat er een lijst opgesteld wordt van klantwensen die input is voor het hele (verdere) proces. Hierbij zijn alle belanghebbenden een 'klant'. Aan elkaar tegenstrijdige wensen zullen natuurlijk ook bestaan. In dat geval zal er een gedegen afweging plaatsvinden bij het ontwerp door het ingenieursbureau in samenspraak met RWS. Indien een wens niet gehonoreerd wordt dan zal dit met een gedegen onderbouwing richting stakeholders worden gecommuniceerd. Daarbij kan ook gekeken worden of een wens wellicht op een andere manier kan worden ingevuld.

**Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied**

Datum
25 juli 2012

Nummer
-

Ook bij de uitwerking door het ingenieursbureau komt dit terug. Feit blijft dat niet aan alle wensen invulling kan of zal worden gegeven. De Stichting Afsluitdijk vroeg naar aanleiding hiervan wanneer dit proces van inventariseren van klantwensen dan zou beginnen. De stakeholdersbijeenkomst van vandaag is een van de momenten waarop klantwensen worden opgehaald. Het ophalen van de klantwensen op deze dag maakt deel uit van het iteratief (herhaald) proces, waarbij niet slechts eenmalig naar belanghebbenden wordt toegegaan.

Dhr. Meursing benadrukte nogmaals dat het van groot belang is dat de wensen van de omgeving zo goed mogelijk in kaart worden gebracht. Deze dag is één van de momenten waarop men wensen kan uiten, zeker niet de enige of laatste. Indien er onder de stakeholders nog **vragen, opmerkingen, aanvullende wensen** en dergelijke zijn dan ontvangt Rijkswaterstaat deze graag.

Werkgroepen

Na het plenaire deel gingen de deelnemers uiteen in vier verschillende werkgroepen. In de werkgroepen werd aan de hand van de reeds door Rijkswaterstaat opgestelde 'klantwensen' bekeken of de daarin neergelegde wensen accuraat waren geformuleerd en of een ieder zich in die formulering kon vinden. De opzet van de werkgroepen was ook zo dat geheel nieuwe of nog niet bekende wensen ook in de klantwensentabel een plaats konden krijgen. Hieronder volgt een impressie van hetgeen in de werkgroepen aan de orde is geweest.

Werkgroep 1, Duurzaamheid (Vz. Piet Dijkstra, rapportage Gerbrand Naeff)

**Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied**

Datum
25 juli 2012

Nummer
-

Aanwezigen: Suzanne Barendse (E-Connection); Alex Ouwens (Eneco); Debbie Liesting (Eneco); Frans de Nooij (IJsselmeervereniging); Peter Klaase (ANWB); Piet Dijkstra (Dagvoorzitter); Gerbrand Naeff (RWS, project Afsluitdijk).

Tijdens de Werkgroep Duurzaamheid zijn een aantal wensen geformuleerd:

- Het mogelijk maken van synergie tussen de verschillende stakeholders (Eneco & E-Connection).
- De wens bestaat te praten met de overheid (Eneco & E-Connection).
- Het belang van een open landschap (IJsselmeervereniging).
- Het belang van vogelbescherming (IJsselmeervereniging).
- De dijk heeft ook een verkeersdoel te dienen (ANWB).

De windsector lichtte de plannen voor de bouw van windturbines op of rond de afsluitdijk toe. Eneco en E-connection bleken open te staan voor samenwerking met de andere stakeholders. De gehanteerde trechterbenadering leidt ertoe dat de windsector een aantal kansen ziet voor samenwerking, o.a. op het gebied van natuur, veiligheid, landschappelijke elementen, verkeer op de dijk (fietspad) enzovoorts. Er werd nog aandacht gevraagd voor zaken waar nog weinig over bekend was, zoals ijsvorming op de wieken van windmolens en de impact die dat kan hebben op ander gebruik van de dijk. Rond zonne-energie werd geconcludeerd dat dit momenteel niet rendabel is. Echter wel te realiseren als combinatie met windenergie op de Afsluitdijk.

Het belang van de IJsselmeervereniging was vooral de bescherming van het open karakter van het landschap rond de Afsluitdijk en de vogelbescherming. Ook de vispasseerbaarheid en de kansen voor de combinatie met andere vormen van gebruik (o.a. getijdenenergie) passeerden de revue.

Rond verkeer op de dijk meldde de ANWB dat, gezien het (mede-)organiseren van het minisymposium er vanuit de ANWB eigenlijk geen uitspraken konden worden gedaan. Wel zei de ANWB dat hun doel vooral een verkeersdoel is. De aantallen verkeersbewegingen op de dijk en de connectie met een mogelijk naviduct kwamen aan de orde. Ook een laadpunt voor elektrische fietsen in combinatie met duurzame energie bood een mooie kans.

Geconcludeerd in deze werkgroep werd dat er veel kansen liggen op het gebied van samenwerking tussen verschillende stakeholders. Afspraken in de toekomst om hier verder over te spreken zouden nuttig zijn.

Werkgroep 2, Recreatie (Vz. Koos Hartnack, rapportage Sophie Lauwaars)

**Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied**

Datum
25 juli 2012

Nummer
-

Aanwezigen: Bob Bakker (Dorpsvereniging Kornwerderzand); Eric Neef (ANWB); Enno de Graaff (gemeente Hollandse Kroon); W.P. van Erven Dorens (Nederlandse Vereniging van Toerzeilers); Jildou Oosterhof (gemeente S'dwest Fryslân); Charles van der Mark (Fietzersbond); Jeanette Perdok (plaatselijk belang Zurich); Kees Mourits (Fietzersbond Fryslân), Christine Kolster (provincie Noord-Holland), Jeroen van Herk (Linkit Consult), Gerrit den Bleker (Watersportverbond), Herman Wanninga (laatste half uur, Rijke Waddenzee); Koos Hartnack (RWS, project Afsluitdijk); Sophie Lauwaars (RWS, project Afsluitdijk).

Koos Hartnack licht kort het doel van de bijeenkomst uit. Een aantal punten en vragen die in de Werkgroep Recreatie aan de orde kwamen zijn:

- Het vrije uitzicht, de marktwaardedaling en beleving van de bewoners van de woningen in Kornwerderzand zijn van belang en spelen een rol bij de keuze voor de wijze waarop de Afsluitdijkdijk bij Kornwerderzand versterkt zal worden (Dhr. Bakker).
- De bereikbaarheid van het Kazemattenmuseum vanaf het fietspad kan beter. Men moet nu 2 bruggen over om het museum te bereiken. Het afsluiten van de sluis- en spuicomplexen helpt daar niet bij.
- De mogelijkheid van twee fietspaden, aan Waddenzeekant en IJsselmeerzijde zou onderzocht moeten worden. (Fietzersbond, gemeente Hollands Kroon, ANWB) Ook de verlaging van de weerstand bij het fietsen over het pad zou bekeken moeten worden, en tot uiting komen in een keuze voor beton of hoogwaardig asfalt (Fietzersbond)
- Dhr Bakker pleit voor een betere toegankelijkheid van de huidige complexen (sluis en spuicomplexen en het kazemattenmuseum) en toekomstig aan te leggen complexen, zoals de vismigratierivier. Dit kan de recreatieve beleving van KWZ verder vergroten.
- Het 'rondje KWZ' zou weer in ere hersteld moeten worden (dhr. Bakker)
- De aanmeermogelijkheden voor scheepvaart (m.n. recreatieve vaart), en een overnachtingshaven verdienen aandacht. Daar liggen goede mogelijkheden ter verbetering van het recreatief medegebruik (Tourzeilers, KNWV, dhr. Bakker)
- Laatste punt dat genoemd werd: er dient aandacht te zijn voor het behoud van functies van de Afsluitdijk gedurende de bouw/ aanleg.. (gemeente Hollands Kroon)

De aanwezigen spraken hun waardering uit voor de wijze waarop zij betrokken, en gehoord zijn deze dag.

Werkgroep 3, Economie (Vz. Lukas Meursing, rapportage Rens Jansma)

Aanwezigen: Roef Mulder (Dienst Landelijk Gebied); Albert Vonk (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier); George Freijssen (Kamer van Koophandel); Jurjen Kingma (LTO Noord Drachten); Eelke Boersma (Ministerie van EL&I); Jouke van den Bout (Stichting Afsluitdijk); Lukas Meursing (RWS, project Afsluitdijk); Rens Jansma (RWS, project Afsluitdijk).

Lukas Meursing lichtte het doel van de werkgroep kort toe. Gezocht werd naar een optimalisatie van de klantwensentabel zoals die aan de deelnemers voorlag. Nadat de deelnemers kort de tabel hadden doorgenomen werd een ieder in de gelegenheid gesteld commentaar te geven. Dit leidde tot de volgende wensen:

- Duurzaamheidscentrum kan beter in Zurich gebouwd worden. Centrum op de dijk heeft impact op de veiligheid. (St. Afsluitdijk)
- Synergie tussen de werkzaamheden rond de Afsluitdijk en de dijk bij Den oever biedt kansen.
- Beschikbaarheid zoet water en veiligheid van de Afsluitdijk van groot belang voor de (agrarische) bedrijven in Noord Holland. (LTO Noord en KvK)
- De 1: 10.000 kans zou een minimum moeten zijn, het concept van de drielaags veiligheid speelt hierbij een rol (o.a. verwijzing naar kerncentrale Putten en watervoorziening voor deze centrale). (LTO Noord)
- Voorkomen uitspoelen vis bij spuiregime (EL&I)

In het gesprek over de wensen werd duidelijk dat m.b.t. de kans op een 1:10.000 event de keuze bij RWS voor een overslagbestendige dijk is gemaakt. Rond het uitspoelen van zout water bij een dergelijk event moet een beter beeld verkregen worden. Lukas Meursing gaf aan dat over het inschatten van de gevolgen van een 1:10.000 event na de zomer gesprekken zullen worden gevoerd, o.a. met LTO, waterschappen en PWN.

Verder werd m.b.t. het visvriendelijke spuiregime door Lukas Meursing opgemerkt dat er op korte termijn bij RWS wordt gekeken hoe het spuiregime zal worden aangepast i.h.k.v. het onderzoek naar de KRW-maatregelen.

N.a.v. een vraag van Stichting Afsluitdijk over wat er nu specifiek zal gebeuren met de spui- en schutsluizen en de kunstwerken zei dhr. Meursing dat het in kaart brengen van de klantwensen een iteratief proces is en dat in dat proces ook informatie wordt verschaft aan de stakeholders.

Werkgroep 4, Gemeenten en Provincies (Vz. Tom Peeters, Not. Anne Geurts)

Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied

Aanwezigen: Jan van de Berg (gemeente Kampen); Marjolein Groen (provincie Noord-Holland); Teye Terwissga (Stichting KWZ/ Kazemattenmuseum); Tjalling Dijkstra (provincie Friesland); Tom Peeters (RWS, project Afsluitdijk); Maatje Nooren (RWS, project Afsluitdijk); Anne Geurts (RWS, project Afsluitdijk).

Datum
25 juli 2012

Nummer
-

Het doel van de werkgroep werd toegelicht: RWS wil graag met de deelnemers bespreken wat de belangen en wensen zijn bij het versterken van de Afsluitdijk. Waar moet de oplossing wat u betreft aan voldoen? Waar zouden we volgens u rekening mee moeten houden?

Bij het voorstellen van de deelnemers is de deelnemers verzocht om hun belangrijkste wens(en) aan te geven. Dit leidde tot de volgende wensen:

- De Afsluitdijk moet snel veilig zijn (gemeente Kampen en provincie Noord-Holland).
- De hoeveelheid overslaand water moet beperkt worden om peilverhoging te voorkomen (gemeente Kampen).
- De bereikbaarheid van Kampen voor scheepvaart van de Noordzee moet altijd mogelijk blijven (gemeente Kampen);
- Bij de uitvoering van de versterking van de Afsluitdijk moet zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de regionale ambities (provincie Noord-Holland).
- De monumentale waarde van Kornwerderzand en de kazematten moet behouden blijven (Stichting Kornwerderzand).
- De monumentale waarde van het monument op de Afsluitdijk moet worden behouden (provincie Fryslân).

Op basis van reeds bekende wensen uit ondermeer de bestuursovereenkomst, de zienswijzen met betrekking tot de rijksstructuurvisie, de reeds gehouden participatiebijeentkomsten en individuele gesprekken, is een tabel met klantwensen opgesteld. Deze tabel wordt uitgedeeld met het verzoek na te gaan of daarin wensen ontbreken. De deelnemers merken op dat de lijst uitvoerig is en dat de verschillende wensen daarin worden herkend. De provincie Noord-Holland voegt een wens toe, namelijk dat de natuurcompensatie goed en slim moet worden uitgevoerd zodat die toekomstbestendig is. Deze wens en de overige wensen worden daarna in detail besproken, hetgeen leidde tot de aanvulling van de klantwensentabel.

Het ochtendgedeelte van de Stakeholderdag werd afgesloten met een korte **plenaire terugkoppeling** over de highlights van de verschillende werkgroepen.

- Namens de werkgroep recreatie noemde Koos Hartnack als belangrijkste aandachtspunten vanuit de werkgroep: behoud van functies van de Afsluitdijk gedurende de bouw/ aanleg. Daarnaast kwam het belang van het fietspad als essentieel onderdeel van de plannen weer prominent naar voren.
- Tom Peeters bracht namens de werkgroep Provincie en Gemeente in dat vooral de zoektocht naar concretisering van de wensen van stakeholders naar voren was gekomen en dat hierop nog een goede slag te maken is.

- Namens de werkgroep duurzaamheid vatte Gerbrand Naeff samen dat er in de werkgroep over verschillende initiatieven was gepraat. Naast een open gesprek over mogelijke consequenties van wind op de dijk vond er ook discussie plaats over verschillende vormen van duurzame energie. Dit onderwerp riep vragen op in relatie tot andere thema's, zoals natuur, veiligheid, landschappelijke elementen, verkeer enzovoorts. Belangrijke uitkomst van deze werkgroep was de wens om deze vragen gemeenschappelijk op te pakken en door te praten op volgende contactmomenten.
- Lukas Meursing vatte de uitkomsten van zijn werkgroep samen. De veiligheid van de dijk en hoe om wordt gegaan met overslag van zout water bij een 1:10.000 gebeurtenis worden erg belangrijk gevonden met het oog op de belangen rond zoetwatervoorziening. Ook het aangezicht van de afsluitdijk is aan de orde geweest.

Piet Dijkstra vatte samen dat het naar zijn idee een nuttige bijeenkomst was geweest en dat het goed was dat de verschillende deelnemers zo betrokken waren bij het project. Hij hoopte dat de stakeholders op basis van deze dag en volgende contactmomenten betrokken zouden blijven bij het verbeteren van de veiligheid door het project Afsluitdijk.

Rijkswaterstaat
IJsselmeergebied

Datum
25 juli 2012

Nummer
-